

Virtues in the Ethics of Life

22e algemene vergadering van de Pauselijke Academie voor het leven, 3-5 maart 2016

De vergadering stond dit jaar in het teken van de deugdenethiek in de zorg, de ethiek waarin de deugd een primaire plaats inneemt, zoals die door de Kerk geleerd wordt. In het jubileumjaar van de barmhartigheid was dit een toepasselijk thema.

Deze ethiek werd geplaatst tegenover de moderne opvattingen die in de seculiere bio-ethiek gebruikelijk zijn. Allereerst principalisme dat uitgaat van beginselen die bij consensus maar zonder grondslag in de natuurwet werden vastgesteld in de jaren zeventig, m.n. in the Georgetown Principles of Ethics ontwikkeld aan het Kennedy Institute, gepubliceerd in het Belmont Rapport van 1978 en het boek van Beauchamp en Childress in 1979. Verder opvattingen als consequentialisme en proceduralisme.

De vergadering vond plaats in de het nieuwe auditorium van de synode (waar ook de bisschoppensynodes plaatsvinden) in de grote Paulus VI hal. De vergadering werd bijgewoond door 97 leden en corresponderende leden. Vier van de zes nieuwe corresponderende leden werden op de eerste ochtend voorgesteld aan de vergadering. Daarna volgde een audiëntie bij Paus Franciscus in de Sala Clementina. De paus hield een toespraak en drukte alle aanwezigen de hand.

Zoals altijd was de vergadering na de inleidende ochtend opgebouwd uit drie hoofdbestanddelen:

1. een middag van discussie in groepen (7 in totaal, naar taal ingedeeld), waarvoor een werkdocument was gemaakt, geleid door een moderator en genotuleerd;
2. Een openbare dag met 14 voordrachten over het onderwerp door experts van over de hele wereld, waarbij er gelegenheid was tot het stellen van vragen;
3. Een werkvergadering op de ochtend van de derde dag, waar de samenvattingen van de werkgroepsbesprekingen werden gepresenteerd en een zestal leden een voordracht over een actueel onderwerp hielden. Deze teksten zullen alle in boekvorm verschijnen.

Als sociaal evenement was er op donderdag avond een concert door een het koor "Offenbacher Vokalensemble Prophet" waarvan een der leden voorzitter is, onder leiding van Christoph Siebert. Zij voerden de Missa pro defunctis van T.L.de Victoria uit 1603 uit op hoog muzikaal niveau. Op vrijdagavond was er een social dinner in de Vaticaanse musea. Het genoemde koor ondersteunde ook de eucharistieviering voor de Academie op zaterdagochtend in de St. Pieter aan het altaar van Johannes Paulus II.

In de discussie in de groep waaraan ondergetekende deelnam kwamen de volgende punten aan de orde. De deugden zijn uit het openbare leven verdwenen (Glasa, Bratislava) maar komen in de psychologie weer naar boven. Een vocation ethics, een christelijke roeping waarin de normen (10 geboden) en de deugden gecombineerd worden is vereist. De Invloed die de huidige gang van zaken op de arts heeft (suïcide onder artsen), de uitholling van het beroep (shared decision making = de last bij de patiënt leggen), het verlies aan inwendige moraliteit moet aandacht krijgen en er moet weer begrip komen voor de zin van het leven en de zin van het handelen, de finaliteit van de geneeskunde. Daarin moeten onderwijs, "indirecte" theologie, het persoonlijke voorbeeld en openlijk spreken over de deugd een rol spelen.

Op de vrijdag werd door Pradoz (Pamplona) een helder inleidend filosofisch verhaal over de samenhang tussen de kennis van een goed en de uitvoering van de handeling die ertoe moet leiden om het te bereiken. Daarbij

werken de speculatieve en de praktische rede samen.

Luño Querol (Rome) besprak de intentionaliteit van de menselijke handeling in het licht van de ethiek van de eerste persoon, die een deugdenethiek is, waarbij het doel van degene die handelt (*finis operantis*) en dat van de handeling zelf (*finis operis*) samenvallen.

Da Re (Padua) besprak het verschijnsel dat ethiek tegenwoordig als zuiver normatief gezien wordt, waarbij de ontologische, meta-ethische en antropologische aspecten verwaarloosd worden. Daarmee wordt dus het feit verwaarloosd dat ethische kwesties het subject betreffen, dat beslissingen neemt vanuit het standpunt van de eerste persoon, ik die het doe of doen moet. Hij kwam daarmee op de habitus van de deugd die, zoals St. Thomas het zegt, de perfectionering van de potentie is. Voor de hantering van elk van de paren van hartstochten (haat-liefde, vreugde-verdriet etc.) onder de concupiscibile en de irascibile passies is telkens één specifieke deugd vereist. De deugdenethiek wijst op de noodzaak dat men zijn karakter vormt door herhaalde goede daden.

Jeffrey Bishop (Saint Louis) ging in op de betekenis van de proceduralistische ethiek en de zogenaamde mid-level ethics (men verstaat daaronder dat ze neutraal zijn en niet gebaseerd zijn op zware metafysische morele grondslagen en zowel de individuele werker als de politiek kunnen dienen). Hij toonde aan dat ze juist wel een sterke, maar seculiere, grondslag hebben en deed dat door de ontstaansgeschiedenis te tonen van de Oregon Death with Dignity Act die een sterke nadruk legt op het recht van de patiënt om de juiste keuze, die van de dood, te maken en dus helemaal niet waarde vrij is. De procedure is geenszins neutraal, maar verankerd in individualisme. Ook besprak hij de POLST de Physician's Order for Life Sustaining Treatment, een in de USA algemeen gebruikt afvinkformulier, dat een soort vrijbrief wordt voor het medisch handelen. Het formulier komt uit de euthanasie-sfeer en ontstond in Oregon tegelijk met de roep om een euthanasiewet (ca 1991). Zoals St. Thomas zegt, kan de wet een leraar van moraal zijn en dan kunnen des wettelijke voorschriften, procedures e.d. de mens wennen aan deugdzaam handelen, maar ook het tegendeel is blijkbaar mogelijk.

Maureen Condic (Utah, USA) sprak over de deugden in het biomedisch onderzoek en over het biomedisch onderzoek als een kunst. Hoewel wetenschappelijk onderzoek op zichzelf amoreel en utilitaristisch is kunnen onderzoekers duidelijk gemotiveerd worden door de deugden van sterkte en rechtvaardigheid. De ethische beperkingen worden doorgaans opgelegd door beperkingen in fondsen. Men zou ook wetenschapsgeld kunnen besteden aan de ethische opleiding van jonge wetenschappers en hun leren hoe de deugden van matigheid en verstandigheid het biomedisch onderzoek vorm kunnen geven.

Een bijzonder getuigenis kwam van een Japanse verpleegkundige, presidente van de katholieke verpleegkundigen vereniging van Japan over hoe haar geloof, het beeld van Christus, het voorbeeld van Florence Nightingale en het zich steeds afvragen of dat wat gedaan wordt de wil van God is, haar werk richting geeft. Ze besteedde aandacht aan het probleem van de vele suïcides in haar land (relatief ruim 2x zo veel als bij ons) ook onder werkers in de gezondheidszorg.

Er was een voordracht over professionalisme en deugden. Dell'Oro (Los Angeles) sprak in dit verband hoe de patiënt arts relatie een juridische geworden is terwijl het er een van vriendschap moet zijn. Er is een tekort aan besef van de finaliteit.

Gambino (Rome) waarschuwde tegen een geneeskunde die "zorg zonder zorg" mogelijk maakt, een activiteit waarin wel iets aan de gezondheid wordt gedaan maar zonder zorg voor de persoon.

Pinsent (Oxford) hield een heldere voordracht over de plaats van de deugdenethiek in de huidige psychologie en het psychologisch wetenschappelijk onderzoek. Hij omschreef een christendom zonder deugd als "autisme t.o.v. God".

Fernandez (Chili) besprak het onderricht in de deugden in het biomedisch onderwijs, waarbij aan de studenten /pupillen de deugd geleerd moet worden als een habitus die de speculatieve en de praktische dimensie van het morele leven verenigt en dat hen ook de schoonheid van de juiste morele keuzen op het biomedische gebied moet worden voorgehouden, waarbij de voorbeeldrol van de docent gebaseerd moet zijn op het mededelen van het goede.

Schockenhof (Freiburg) ging in op de aard van de verworven deugd, die de ingestorte deugden veronderstelt (Thomas van Aquino, een werk van de Heilige Geest). Daarbij staat de liefde voorop (*caritas forma virtutum*). Hij besprak hoe de christelijke deugden op de wijsgerige ethiek van Aristoteles voortbouwen.

Op de derde dag waren er presentaties van de leden. Hierbij kwam de nieuwe ontwerpwet die in Chili tot legalisering van abortus gaat leiden ter sprake (Chomali). Garcia (Argentinië) vergeleek de personalistische bio-ethiek met de principalistische, de seculiere vorm die algemeen in zwang is. Keown (Washington) besprak de situatie van de doodstraf in de wereld en de campagne van de paus om tot een afschaffing te komen. Lopez-Ibor (Madrid) presenteerde een programma en plan van aanpak om tot een vermenselijking te komen van de zorg op een afdeling kinderoncologie door voorlichting, instructie cursussen aan medewerkers en vrijwilligers. Sahm (Duitsland) ging in op de nieuwe wet betreffende hulp bij zelfdoding in Duitsland. En bisschop Simard van Québec besprak de situatie rond euthanasie en assisted suicide in Canada waar de wetgeving in 2016 zal worden ingevoerd. De voordrachten waren samenvattingen van langere artikelen die in de oorspronkelijke taal werden verstrekt, wat het lezen soms niet gemakkelijker maakte. De simultaanvertalers (Frans, Engels, Italiaans en Spaans), die zeer goed werk deden hadden soms moeite met het tempo van de sprekers in de Spaanse taal die de toegemeten tijd kennelijk meer dan optimaal probeerden te benutten.

We zien uit naar de complete uitgave in het Engels van alle voordrachten en de synthese van de discussies in de werkgroepen.

J.A. Raymakers